

خلاصه و مفهوم

این داستان درباره‌ی زبان فارسی است که خودش را معرفی می‌کند. زبان فارسی از آغاز تاریخ وطن ما، ایران، شروع شده و هنوز هم ادامه دارد. زبان فارسی، فرزندان بزرگی تربیت کرده است مانند سعدی، حافظ، فردوسی و.. که مردم با شنیدن زبان فارسی یاد آن‌ها و یا با شنیدن اسم آن‌ها یاد زبان فارسی می‌افتند. زبان فارسی چند چهره دارد: یکی آوا و صدا است که ما با گوش دادن، آن را می‌فهمیم. دوم، خط است که در نوشتن آشکار می‌شود و ما با دیدن و از راه چشم با آن آشنا می‌شویم. هر واژه معمولاً یک معنی و تلفظ و یک طرز نوشتن دارد؛ اما بعضی از واژه‌ها بیشتر از یکی دارند.

معنی واژگان

فراز: بلندی

آوا: صدا

دل‌نشین: خوشایند

نغمه: آهنگ، آواز

اعتبار: ارزش، آبرو، قدر

شکوه: احترام، بزرگی

پرماجرا: پرحادثه

پروردگار: پرورش‌دهنده

دلاوری: شجاعت

تاخته‌اند: حمله کرده‌اند

سلیقه: ذوق، سرشت

فرود: پستی

نسل: فرزند، نژاد

جاری: روان

پرورده: پرورش‌یافته

عظمت: بزرگی

شوکت: شکوه، فره، عظمت

رویداد: حادثه، ماجرا

بی‌شمار: زیاد، فراوان

افتخار: سربلندی

افزوده‌ایم: اضافه کرده‌ایم

شور: هیجان

سند: نوشته، مدرک

استوار: پابرجا، محکم

شیوه: روش

تلفظ: سخن گفتن

هر کلمه یا واژه، پاره‌ای از پیکر من است: هر کلمه یا لغت، قسمتی از جسم من است.

عامل: عمل کننده

بی گمان: بدون شک

بی گمان: قطعاً، حتماً

شادابی: تازه بودن، با طراوت بودن

دلنشین: پسندیده و خوشایند

شکوه: عظمت، شوکت، هیبت

مقصود: هدف، قصد، نیت

درک: فهم

چند گانگی: چند شکل بودن

پیوسته: همیشه

پیوسته: همیشه، مداوم

اتحاد: یکی شدن، یکپارچگی

ذهن: هوش، فهم

شور: فریاد، غوغا

شاهد: آنکه هنگام روی دادن امری حضور دارد، گواه

آوا: آواز، بانگ، صوت

فعلاً: در حال حاضر، اکنون

۱- مقصود از «آواهای دلنشین» و «نغمه‌های مهربانی» چیست؟

۲- چرا زبان موجودی زنده معرفی شده است؟

۳- شما چه راه‌هایی را برای نگاهبانی از زبان فارسی پیشنهاد می‌کنید؟

۴- به نظر شما، زبان فارسی چه نقشی در وحدت و یکپارچگی ملت ایران دارد؟

۱- آواهای دلنشین، یعنی صدا و آهنگ‌هایی که بر دل می‌نشینند؛ مثل لالایی مادرانه. نغمه‌های مهربانی، همان اشعار و متون زیبای ادبیات فارسی می‌باشد.

۲- عمر زبان حتی از عمر انسان‌ها بیشتر است؛ زبان کم و زیاد می‌شود و البته اگر از آن حفظ و نگهداری نشود، می‌تواند منجر به مرگ زبان شود. پس زبان، موجودی زنده است.

۳- به کار نبردن واژه‌های زبان‌های بیگانه، مانند عربی و انگلیسی به خصوص واژه‌هایی که هنوز در زبان پارسی جا نیفتاده‌اند و فراوان نشده‌اند. برای نمونه من در همین یک بند نوشته، از واژه‌های پارسی به جای واژه‌های عربی بهره بردم. این سوال در درس نگارش هم به شکل دیگری پرسیده شده که می‌توانید جواب آن را در این لینک مشاهده کنید: جواب سوالات درس چهارم نگارش ششم دبستان

۴- ایران خانه‌ی ماست و زبان ملی و رسمی آن یعنی فارسی، عامل پیوستگی و اتحاد همه‌ی اعضای این خانه است. وقتی اعضای خانواده به گویش‌ها و لهجه‌های هم که همان اقوام مختلف ایران هستند، احترام بگذارند و در حفظ آن تلاش کنند، در واقع گامی به سوی حفظ وحدت و یکپارچگی ملت ایران برداشته‌اند.

۳- برای هریک از موارد زیر، چه نشانه‌ای به کار می‌رود؟

پیش از نقل قول: -----

در پایان جملات عاطفی: ----- میان دو عبارت: ----- در پایان جمله‌های خبری: -----

۴- بیت زیر چند جمله دارد؟ -----

دریاقلی، رکاب بزن، یاعلی بگو چشم انتظار همت تو دین و میهن است

۵- از بین ترکیب‌های زیر، ترکیب‌های وصفی و اضافی را مشخص کنید.

دهقان شجاع - مردم شهر - لشکر مغول - مغولان خون خوار - سقف کلبه - دشمنان گستاخ

۶- در بین واژگان زیر، واژه‌های جمع را بیابید.

پسران - دهقان - مسلمان - مغولان - خروشان - دیده‌بان - یاران

۷- در عبارت زیر مفعول را بیابید.

سردار مغول، نیزه‌ای در دست گرفت و پرتاب کرد. -----

۸- برای واژه‌های زیر هم خانواده بنویسید.

جوامع: ----- مقدس: ----- شغل: ----- اوراق: -----

انتظار: ----- تسلیم: ----- تردید: -----

۹- عبارت زیر ما را به یاد کدام ضرب‌المثل می‌اندازد؟

هر کس امکانات بیشتری داشته باشد، در دسر بیشتری دارد

۱۰- کدام آرایه ادبی در مصراع «تاریخ در تلفظ نام تو الکن است» وجود دارد؟

۱۱- کدام آرایه ادبی در مصراع «دریاقلی، به وسعت دریاست نام تو» وجود دارد؟

۱۲- در جاهای خالی علامت نگارشی مناسب قرار دهید.

خندید بر او شعله -- که از دست که نالی --- ناچیزی تو --- کرد بدین گونه تو را خوار

۱۳- در میان واژگان زیر غلط‌های املایی را یافته و تصحیح کنید.

کوی ذولفقاری - مهاسره‌ی شهر - اوراغ فروشی - دشمن بعضی - جدی و ساعی - انتشار الامیه - ملت به
پا خواسته - ایسار و استقامت

سنجش

۱- کدام دو کلمه، با یکدیگر هم‌خانواده هستند؟

- (۱) اُسرا و سران (۲) مسافر و فرسوده (۳) تحریر و حرارت (۴) اهتمام و همت

۲- کدام گزینه با بقیه فرق دارد؟

- (۱) حجره‌های مختلف (۲) آیات قرآنی (۳) علوم قدیم (۴) زبان فرانسوی

۳- در کدام جمله مفعول وجود ندارد؟

- (۱) دوستان کهن را بر جای همی‌دار
(۲) ما را یادگاری ده از علم خویش
(۳) یکی از آنها سوال، پرسید.
(۴) بینداخت چون باد خَمّ کمند

۴- کدام گزینه آرایه تشبیه است؟

- (۱) پنجره‌های شناخت (۲) نقطه آغاز (۳) شناخت خالق (۴) ریشه‌ی کلمه

۵- مفهوم ضرب المثل «زبان سرخ، سر سبز می‌دهد بر باد» در کدام گزینه است؟

- (۱) پرهیز از خشونت و زورگویی
(۲) پرهیز از سخنان طنزآمیز
(۳) پرهیز از سخنان بی‌پروا
(۴) باید به هنگام سخن گفتن فکر کرد.

۶- در بیت زیر نقش دستوری واژه‌های مشخص شده به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

«دهقان چو تنور خود، از این هیمة برافروخت بگریست سپیدار و چنین گفت دگر بار»

- (۱) نهاد - مفعول - قید - فعل - متمم
(۲) نهاد - مفعول - متمم - مفعول - فعل - قید
(۳) نهاد - مفعول - متمم - فعل - قید
(۴) نهاد - متمم - مفعول - فعل - مفعول

۷- معنی واژه‌های همه گزینه‌ها درست است به جز -----

- (۱) (دویم: دوم) - (عجایب: شگفتی‌ها) - (سیم: سوم)
(۲) (جماعت: گروه) - (لایق: سزاوار) - (راغب: آغاز کردن)
(۳) (محنت: رنج) - (زوال: نابودی) - (سلاطین: پادشاهان)
(۴) (عبرت: پند گرفتن) - (چست و چالاک: تند و تیز) - (خام: بی‌تجربه)

۸- جای خالی شعر را با واژه‌های کدام گزینه می‌توان پر کرد؟

«ای دلیل زنده بودن / ای سرودی --- / ای دلیل زنده ماندن / جان پناهی --- / همچو رویش در --- / همچو
جان در هر بدن / مثل بوی عطر ---»

- (۱) صادقانه - عاشقانه - بهاران - گل‌ها
(۲) جاودانه - صادقانه - بهاران - گل‌ها
(۳) عاقلانه - عاشقانه - گل‌ها - بهاران
(۴) صادقانه - جاودانه - بهاران - گل‌ها

- ۱- زیرا درخت سپیدار، میوه نمی‌داد.
- ۲- یعنی رفتار و عملت را درست کن که سخن گفتن بدون عمل هیچ فایده‌ای ندارد.
- ۳- رفتار و اعمال پسندیده بهتر از گفتار بدون عمل است.
- ۴- به نظر من درخت سپیدار بسیار مفید است زیرا چوب نرم درخت سپیدار برای حکاکی استفاده می‌شود و همچنین در صنایع کاغذسازی و جعبه‌سازی از آن بهره می‌برند. علاوه بر این، از برگ و پوست درخت سپیدار در طب سنتی استفاده می‌شود.

شبه جمله

گاهی برای حالت‌هایی مانند آرزو، شادی، تأسف، غم، اندوه از کلمه‌هایی مانند ای کاش، افسوس، آفرین و آوخ استفاده می‌کنیم که این کلمات، اجزای یک جمله را ندارند؛ ولی معنای یک جمله کامل را بیان می‌کنند. این کلمات را **شبه جمله** می‌گویند. در پایان شبه جمله نشانه‌ی بیان عاطفی (!) به کار می‌رود.

شبه جمله‌ها دو دسته هستند:

(۱) صوت (اصوات) (۲) منادا

برخی از اصوات عبارتند از:

- (۱) شبه جمله‌ی امید و آرزو و دعا: کاش ، ای کاش ، الهی ، ان شاءالله
- (۲) شبه جمله‌ی تحسین و تشویق: آفرین ، مرحبا ، به به ، بارک الله
- (۳) شبه جمله‌ی درد و تأسف: آه ، واویلا ، دریغ ، دریغا
- (۴) شبه جمله‌ی تعجب: به ، اوه ، عجب ، شگفتا
- (۵) شبه جمله‌ی تنبیه: مبادا ، زنه‌ار (زینهار)
- (۶) شبه جمله‌ی امر: خاموش ، ساکت ، بسم الله
- (۷) شبه جمله‌ی احترام و قبول: چشم ، ای بچشم
- (۸) شبه جمله‌ی جواب و تصدیق: بله ، آری ، البته

حکایت: افلاطون و مرد جاهل

معنی واژگان

فلان: اشاره به شخصی ناشناس یا چیزی نامعلوم

جاهل: نادان

بگریست: گریه کرد

شام ≠ صحر

خندیدن ≠ نالیدن

شب ≠ روز

کردار ≠ گفتار

جور ≠ داد، عدل

بیخ ≠ سر

خوار ≠ عزیز

آسان ≠ دشوار

زار ≠ قوی

ادبار ≠ خوشبختی

فرجام ≠ آغاز، ابتدا

جواب سوال حکایت:

چرا هنگامی که افراد نادان از ما تعریف می کنند، نباید خوشحال شویم؟

زیرا ممکن است افراد نادان از اشخاصی که مانند خودشان، نادان هستند، تعریف و تمجید کنند و شاید تعریف افراد نادان از ما نشانه‌ی این باشد که ما کار اشتباهی مرتکب شده ایم.

۱- معنی واژگان زیر را بنویسید .

زار: ----- بیخ: ----- موسم: ----- هیمه: -----
ادبار: ----- فرجام: ----- آوخ: ----- کردار: -----

۲- در ترکیب‌های زیر، موصوف و صفت و مضاف و مضاف‌الیه را مشخص کنید.

میوه‌ی انسان - کردار نیکو - جور تبر - آتشگر گیتی - شاخ بی‌بو - مرد هیزم‌شکن

۳- شبه‌جمله‌ها را مشخص کنید.

آوخ که شدم هیزم ... ای میوه‌فروش‌هنر، این دکه و بازار -----

۴- آرایه‌ی بیت «گفتش تبر آهسته که جرم تو همین بس / کاین موسم حاصل بود و نیست تو را بار» را بنویس.

۵- نقش دستوری کلمه مشخص شده را بنویس.

دهقان چو تنور خود از این هیمه برافروخت ...

۶- برای واژه‌های زیر دو هم‌خانواده بنویس.

نالید: ----- حکمت: ----- گریست: -----
گفتار: ----- جاهل: ----- سوخت: -----